

सह्याद्रीया राखणदार

वारी : वारकरी संप्रदायातील आचारधर्म!

आषाढी एकादशीसाठी पंढरपूर येथे जाणारी वारकरी पदयात्रा होय. वारकरी भक्तांनी आषाढी एकादशीनिमित्त पंढरपूरपर्यंत केलेली पदयात्रा होय. वारकरी संप्रदाय म्हणजे पंढरपूर येथील विडुलाच्या वारीला जाणाऱ्या लोकांचा संप्रदाय होय. या संप्रदायाचे एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य म्हणजे आषाढी वारी. या वारीमध्ये अनेक जाति-धर्माचे लोक मराठा, सोनार, कुंभार, चांभार, माळी, महार, कुणबी, न्हावी, तेली, धोबी, लिंगायत व इतर जातीचे भाविक भक्त सुद्धा जास्तीत जास्त संख्येने सहभागी होतात. वारी हा एक आनंद सोहळा असतो. तो सोहळा पंढरपूरकडे विविध संतांच्या पालख्या प्रस्थानापासून सुरु होत असतो. भक्तिवर्धक प्रेरणादायक लेख संत चरणरजः श्री कृष्णकुमार आनंदी-गोविंदा निकोडे गुरुजींनी वाचकांच्या सेवेत सविनय सादर केलाय... संपादक.

वारी म्हणजे महाराष्ट्रातील विविध गावांपासून सुरु होउन पंढरपूर येथे संपांगी सामुदायिक एक पदयात्रा होय. वारी ही महाराष्ट्रातील एक धार्मिक व सास्कृतिक परंपरा आहे. ही वारी आषाढ आणि कार्तिक महिन्यातील शुद्ध एकादशी अशा दोन्ही वेळी होते. आवळी येथून संत ज्ञानेश्वर महाराजांच्या पादुका आणि देह येथून संत तुकाराम महाराजांच्या पादुका पालखीत ठेवून ती पालखी रथातून पंढरपूर येथे मार्गस्थं होते. संत ज्ञानेश्वर, संत एकनाथ, संत तुकाराम हे वारकरी संप्रदायातील महत्त्वाचे संत होत. वारकरी संप्रदायात लहान मोठा हा भेद नाही. संतोती साक्ष देते-

पंढरीच्या लोका नाही अभिमान!

पाया पडती एकमेका होऊनी लहान!!

वारी करणाऱ्या व्यक्तिस वारकरी म्हणतात. भगवान विष्णुचा अवतार असलेल्या पांडुरंगाचे- विडुलाचे हे भक्त असतात. आपले तर्क्यवर्कम निघेन करीत असता ते भगवांतचे विस्मरण होते देऊ नये यासाठी गव्यात तुळशीची माळ घालतात. या माळेच्या जपमाळ म्हणून उपयोगाशिवाय, ती गव्यात घाटायाविना वारकरी होता येत नाही, असे संगतो.

स्नान करून भास्ती गोपीनाथाचा टिळा लावावा. नित्येनामे हरिपाठ म्हणावा. संतांचे ग्रंथ वाचावेत. देवाच्या मूर्त्युचे दर्शन घ्यावे. भजन-कीर्तनात सहभाग घ्यावा. पंढरपूरवारी करावी तसेच एकादशीत करावे. वारकर्याने पंढरपूरमध्ये सात्किंव आहार व सत्त्वाचरण करावे. परोपकार आणि परमार्थी करावा. जीवनातील बंधनातून, मोहातून हळूळू बाजूसू होउन पांडुरंगासाठी एकरूप घ्यावे, नामस्मरण करावे, असा साधा आणि उघड परमार्थ वारकरी संप्रदायाने सांगितला आहे. नामजपाने पुण्य मिळते हा भाव आहे. एकादशी आणि इतर पवित्र दिवशी नित्येनामे पंढरपूरला जाणे म्हणजेच वारी होय. जो नियमित वारी करतो तो वारकरी असतो. वारकरी जो धर्म पाळतात त्याला वारकरी धर्म असे म्हणतात. वारकरी धर्मालाच भागवत धर्म म्हटले जाते-

पंढरीचा वास, चंद्रभासेनान!

आणिक दर्शन विठोबाचे!!

या इच्छेपोटी वारकरी वारी चुकवत नाहीत, अशी भागवत संप्रदायाची धारणा आहे. त्यामुळे आषाढी वारी ही प्रत्येक वारकरी महिलापुरुषांच्या मनात आदाराचे आणि श्रद्धेच स्थान बाल्यानु आहे, असे मनले जाते.

वारकरी महाविकाय - वारकरी धर्मात कोणत्याही कार्याची सुरुवात करताना - पुंडलिक वरदा हरी विडुल, श्री ज्ञानेव तुकाराम, पंढरीनाथ महाराज की जयेण्ण! असा यांगोधे केला जातो. स्थानान्तरे या यांगोधे पंढरपूर आणि उघड भगवान की जय, वारकरी संप्रदायाचा मुख्य आचारधर्म होय. वारी ही ज्ञानेव पूर्वकालीन प्रथा आहे, किंवडून वारकरी हे नावच वारीमुळे पडले आहे. वारीतून या संप्रदायाची सामाजिकता आणि समाजाभिमुखता प्रप्त होते. वारीची परंपरा सर्व संतांनी जतन

की जय, जगदुरु तुकाराम महाराज की जय, शान्तिब्रह्म एकनाथ महाराज की जय अशीही विविधता आढळते. या जयघोषाला वारकरी महावाच्य किंवा वारकरी महाघोष म्हटले जाते. पायी केल्या जाणाऱ्या पंढरीच्या वारीची परंपरा बरीच जुनी आहे. तेऱ्याचा शतकात ही परंपरा असल्याचे उल्लेख सापेक्षता. संतश्रेष्ठ ज्ञानेवांच्या धरायाण्यात पंढरपूरवारी त्यांचे वडील वारीला जात असल्याचे उल्लेख आढळतो.

ज्ञानेवांची भागवत धर्माची पताका खांद्यावर घेऊन सर्व जातीपांतीच्या समाजाला एकत्रितपणे या सोह्याव्यात सापेक्ष करून घेतले. हेच व्यापक स्वरूप जपत पुढे संत एकनाथ महाराज, जगदुरु संत तुकाराम महाराज, संत मल्हापा वासकर यांसारख्या संतांनी वारीची परंपरा चालवली. संत तुकाराम महाराज यांच्याही कुंदुळात वारीची परंपरा होती. संत साहेयाचे अभ्यासक डॉ. सदानंद मोरे म्हणतात- पंढरपूरची वारी हा वारकरी संप्रदायाचा मुख्य आचारधर्म होय. वारी ही ज्ञानेव पूर्वकालीन प्रथा आहे, किंवडून वारकरी हे नावच वारीमुळे पडले आहे. वारीतून या संप्रदायाची सामाजिकता आणि समाजाभिमुखता प्रप्त होते. वारीची परंपरा सर्व संतांनी जतन

केली आहे. ज्ञानेवांच्या करूत्यामुळे हा संप्रदाय जनमानसाला प्रभाव गजवून महाराष्ट्राच्यापी ज्ञाला; परतु संप्रदायाचा आद्य प्रवर्तक ठरतो भक्त पुंडलिकापासून या संप्रदायाला इतिहासाला सुरुवात होते. या इतिहासाचे पुढील कालखंडात विभाजन असे करता येईल- ज्ञानेवपूर्व काळ- भक्त पुंडलिकाचा काळ, ज्ञानेव-नामदेव काळ, भानुदास-एकानाथांचा काळ, तुकारामोतर तीनशे वर्षांचा काळ. म्हणून वारकरी

पंढरीमहिमा गात गात जातात-

जाता पंढरीशी सुख वाटे जीवा।

आनंदे केशवा भेटातीच्या।

या सुखाची उपमा नाही त्रिभुवनी।

पाहिली शोधोनी अशी तीर्थी।

सेना म्हणे खुण साडी साडी संती।

यापरती शिंशांती न मिळे जीवा॥

विडुल विडुल विडुल,

हरि ओम विठलास्स...॥

वारीच्या पंढरेवी माहिती मुलांना विशेषत: पुढील पिढ्यांना होण्यासाठी बालगालाच्या शाळा ते माध्यमिक शाळा यांमध्ये

आषाढी एकादशीच्या आधी वारीचे आयोजन केले जाते. विद्यार्थी-विद्यार्थिनी वारकरी पोशाख घालून येतात आणि पालखी सजवून त्यात विडुल-रखुमाई यांची पूजा करून पालखी सोहळा साजरा करतात. शहरातील निवडक माध्यमिक शाळांतील मुळे प्रत्यक्ष वारीमध्ये सहभागी होतात आणि वारकरी भक्तांशी संवाद साधतात, ठरावीक अंतर पायी चालून वारीचा अनुभव घेतात. सायकल वारी- वारीतील विविध सुविधांची पाहणी करण्यासाठी २००० युवक सायकल वारी करतील अशी योजना २०१७ साली करण्यात आली. वारीतील गर्वामुळे होणारी अस्वच्छता दूर करण्यासाठी वारीनंतर पंढरपूरात तसेच वारीमार्गावर स्वच्छता अभियान राखविले जाते.

पंढरपूरला जात असलेल्या वारकरी समुदायाची सेवा करण्याची सधी समाजाच्या विविध स्तरातून घेतली जाते. काही मंडळी वैयक्तिक किंवा कौटुंबिक स्तरावर अशी सेवा पुरवितात. ज्यामध्ये वारीच्या मार्गावर उभे राहून वारकरीच्या खांद्यापदार्थ पुरीपैणे, पायाची व्यवस्था, कपडे, वर्षावरपैणे देणे, अशी सेवा केली जाते. सामाजिक संस्था, औद्योगिक संस्था या सुद्धा त्यांचा विविध सुविधा पुरवितात. यामध्ये त्यांची सेवा करणे एवढाच भाव नाही तर त्यांच्या रुपात॒ विडुल परब्रह्माता पुजणे, असा भाव असलो. काही वैद्यकीय संस्था आणि रुणालये वारकरी भक्तांनी सुविधा देण्यात आयोजने पंढरपूरला विडुल विडुल विडुलास्स...।

का गा ना येणी विडुला।

ऐसा कोण दोष मला।।।

दीनानाथ दीनबंधू।

जनी म्हणे कृपासिधू।।।

वारी आहे. मात्र परतवारी माहीत आहे. मात्र परतवारीचा वाहनांची सुविधा देण्यात आसलेल्या वारकरी भक्तांना वाहनांची सुविधा देण्यात येते. यासाठी शासकीय स्तरावर योजना राबविल्या जातात. पालकी मार्गाची पाहणी करणे, रस्त्याची सुविधा पुरवितात. वारीच्या वारीतील वारीलांतर त्यांच्या रुपात॒ विडुल विडुल विडुलास्स...।।। पंढरपूर आसाद वारी व जत्रेच्या हार्दिक हार्दिक शुभेच्छा !!

विवेकानंद महाविद्यालयात आंतरराष्ट्रीय ऑलम्पिक दिनानिमित्त बांकिंग स्पर्धाचे आयोजन

भद्रवती | प्रतिनिधी

२३ जून २०२४ रोज रविवाराला स्थानिक विवेकानंद महाविद्यालय चंद्रपूर जिल्हा बांकिंग संघटनेच्या माध्यमातून विवेकानंद महाविद्यालय आणि चंद्रपूर यांच्या सहकार्यातून व भद्रवती तालुका बांकिंग संघटनेच्या परिष्मार्गात आंतरराष्ट्रीय ऑलम्पिक दिनानिमित्त बांकिंग स्पर्धाचे घेण्यात आल्या. सदर बांकिंग स्पर्धाचे चंद्रपूर जिल्हा बांकिंग विवेकानंद चंद्रपूर यांच्या संघटनेच्या माध्यमातून विवेकानंद महाविद्यालय आणि चंद्रपूर यांच्या संघटनेच्या माध्यमातून व भद्रवती तालुका बांकिंग संघटनेच्या परिष्मार्ग

जिवंतपणीच आई-बडीलाची सेवा करा नंतर फुकट आव आणुन उपयोग नाही-ह.भ.प.ज्ञानेश्वर मा.महाराज

दानापृष्ठ | प्रतिनिधी

स्वामी तीन्ही जगाचा आई विना भिकारी या उक्तिप्रमाणे जो विश्वाचा निर्माता आहे. तो देवील आई विना भिकारी आहे.आई-बडील हे जगातील सर्वात अनमोल व मोल्यवान संपत्ती आहे.यासाठी त्याना जिवंतपणीच जिव लावा नंतर ते देवा घरी गेल्यावर फुटकचा आव आणुन काहीच उपयोग होते नाही.शिवाय आज बरेच जण आपल्या जन्मदात्या आई बडीलांना उपासनाप्रती ठेवून दोन घरांमध्य, घर धाम करतात परंतु ज्या घरात आईबडील उपाशी झोपतात त्या घरात कधीच वैभवाची प्राप्ती होते नसल्याचे निरुपण ह.भ.प.ज्ञानेश्वर माझली महाराज शेलुदकर यांनी एका कार्यक्रमात के ले. भोकरदन तालुक्यातील पिंपळगाव रेणुकाई येथे कै.गणेशारव उत्तमराव देशमुख यांच्या उत्तकार्याच्या आयोजित कार्यक्रमात ते बोलत होते.पुढे बोलताना महाराज झूलाणी की आई-बडीलांची सेवा केल्याने जगातील कुठलेही सुख तुमच्यासुन दुर राहत नाही.आजच्या तरुणांनी श्रावण बालाप्रामाण आई-

बडीलाची सेवा केली पाहीजे.लहानपणी तुमचे प्रत्येकाचे आई बडील आपल्या मुलासाठी राजीचा दिवस करतात,हाडांच माड करतात,रक्काचे पाणी करतात व आपल्याला शिकवतात याची जाणीच मुलानी ठेवली पाहीजे.बाप जोपर्यंत घरात आहे तोपर्यंत घाकडं कुणाची वाकडी नंजर करून पाहण्याची हिमत होत नाही.यासाठी बापाचा आदर करा.बाप हा खुप हावळ्या मनाचा असतो त्याला जिव लावा.तसेच युकवकामी व्यवसमूक जिव जगून प्रयेक क्षेत्रामध्ये आत्मविश्वासाने घेण्याची उंच भरारी घेतली पाहीजे.जो मनामध्ये थेवे ठेवून वाटचाल कीरी असतो.तोच जिवानात यशाचा डोलालारा ऊभा करीत असतो.यासाठी प्रत्येकाने जिवानात यश करो खेळुन आणत येईल याचा विचार करो गरजेचे आहे.आपण इतिहास जर चाळला तर शिवबांच्या काळातील मावळे हे शिवबांसाठी मृत्यूला आलिंगन देण्यासाठी त्यार होते.शिवबांसाठी ठेवील आपल्या आईचे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी जिवाची बाजी लावून समाजाची व देशाचे रक्षण करून स्वराज्याची गुढी उभारली आहे.त्याचप्रमाणे

कलयुगातील मावळे हे आपल्या आई बडीलांना वृद्धाश्रमात पाठवत आहे.ही खुप मोठी शौकातीका आहे.शिवबांसाठी आपल्या आईचे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी जिवाची बाजी लावून समाजाची व देशाचे रक्षण करून स्वराज्याची गुढी उभारली आहे.त्याचप्रमाणे

लागतो या उद्देशाने एक तरी झाड लाउनु पर्यावरणाची हानी भरू काढल्याचा प्रयत्न केला पाहीजे.असा सल्ला देवील याचेली महाराजांनी याचेली दिला.या दरव्यान ज्ञानेश्वर माझली महाराज यांना साद देण्यासाठी ह.भ.प.विष्णु महाराज सास्ते,ह.भ.प.संतोष महाराज पवार,ह.भ.प.अंचादास महाराज लोखेंदे यांच्यासाह हीतर महाराज मंडळाची उपस्थिती होती.....बँक्स...मृत्यू हे जिवानातील अंतिम सत्य.....मनुष्य जन्माला आता तेव्हा खाली हातानेच आला आहे.आणि मृत पावतो तेव्हा खाली हातानेच जाणार आहे.मग आज बहुतांशी लोकांना सतेचा वैशाचा गर्व कशासाठी चढतो.याचा बाकाईने विचार केला पाहीजे.जिवन जगून या पाण्याच्या बुडबुडा आहे.कंधी कोलमझून पडले त्याचा नेम नाही.यासाठी प्रयेकाशी प्रेमाने वावा.कोणाच्या ताटात माती टाकायाचे काम करू नका.कारण मृत्यू हे जिवानातील अंतिम सत्य आहे.कोणीही यानुसारु सुटलेले नाही.समाजात तुम्ही कीती जगला याला महत्त्व नाही तुम्ही कसे जगला याला खुप महत्त्व असल्याचे देवील शेलुदकर यांनी सांगितले.

महेश आयुर्वेद कॉलेज आष्टी तर्फे ज्येष्ठ नागरिक यांची मोफत तपासणी

आष्टी | प्रतिनिधी

आष्टी येथील शेतकी शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित महेश आयुर्वेद कॉलेज आष्टी यांच्यातर्फे दिनांक २०.०६.२०२४ रोजी माझली मंदिर मुर्शदपुर आष्टी येथे आयुर्यामान आरोग्य मंदिर (-धण्डक) अंतर्गत ज्येष्ठ नागरिक यांची मोफत तपासणी करण्यात आली ज्येष्ठ नागरिकांचे बीपी व रक्तातील साखर,रक्तातील हिमोलोनिं इ.सी.सी.जी,डॉले तपासणी,डायबेटिस,हायपर टेंशन,हाडांचे आजार,फुफ्कुसाचे आजार यांची मोफत तपासणी व औषधपचार करण्यात आले.मंडळ आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील डॉक्टर मोहिनी गोसावी,डॉकरत अक्षेत्र इथापे,डॉकरत पूर्नम मार्कडे यांनी तपासणी केली.रक्तातील सर्व तपासणी लेब टेक्निशियन विशाल गोरे,अमृता

गरगडे यांनी केल्या.औषध वाटप फार्मासिस्ट सुमित खिलारे यांनी केले,डॉकरत सभाजी गोसावी यांनी आरोग्य विषयी माहिती व आहाराचे मार्गदर्शन केले. या प्रसंगी ११७ ज्येष्ठ नागरिक यांची मोफत तपासणी करण्यात आली व मोफत औषधपचार देण्यात आले

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे नियोजन गोतारे बोडखे यांनी केले तर माझली मंदिर समिती व उपस्थितांचे आभार डॉकरत सविता खेडकर यांनी मानले.

यावेळी महेश आयुर्वेद कॉलेजचे प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी व महेश आयुर्वेद हॉस्पिटल मधील इतर कर्मचारी उपस्थित होत

